

УДК 330.339

DOI: <https://doi.org/10.32782/easterneurope.25-2>

МІЖНАРОДНЕ ЕКОНОМІЧНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

INTERNATIONAL ECONOMIC COOPERATION OF UKRAINE IN THE GLOBALIZATION CONDITIONS

Полуяктова О.В.

доцент кафедри політичних наук і права,
Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К.Д. Ушинського

Матюк Т.В.

кандидат економічних наук,
Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

Polujaktova Olha

Associate Professor at the Department of Political Sciences and Law,
South Ukrainian National Pedagogical University
named after K.D. Ushynsky

Matiuk Tetiana

Candidate of Economic Sciences,
Odessa I.I. Mechnikov National University

Сучасне світове господарство в умовах глобалізації потребує зростання взаємозалежності економік різних країн, переорієнтації в джерелах зростання виробництва з екстенсивних на інтенсивні, зменшення ролі держави. Міжнародне економічне співробітництво є ключовою характеристикою сучасних міжнародних відносин. Однією з ознак міжнародного економічного співробітництва в умовах глобалізації є зростання ролі транснаціональних корпорацій у світовому господарстві. Кожна країна має зіставляти свої дії з діями інших держав, а у разі необхідності також узгоджувати їх шляхом прийняття спільних оптимальних рішень. Так можна прийти до світової економіки, яка слугувала б людині, її інтересам і потребам. Виходячи з цього, актуальним для України є питання міжнародного економічного співробітництва з метою інтеграції у міжнародне інноваційне середовище.

Ключові слова: міжнародне економічне співробітництво, інвестиції, експорт, імпорт, глобалізація.

Современное мировое хозяйство в условиях глобализации требует роста взаимозависимости экономик различных стран, переориентации в источниках роста производства с экстенсивных на интенсивные, уменьшения роли государства. Международное экономическое сотрудничество является ключевой характеристикой современных международных отношений. Одним из признаков международного экономического сотрудничества в условиях глобализации является возрастание роли транснациональных корпораций в мировом хозяйстве. Каждая страна должна сопоставлять свои действия с действиями других государств, а при необходимости также согласовывать их путем принятия совместных оптимальных решений. Только так можно прийти к мировой экономике, которая служила бы прежде всего человеку, его интересам и потребностям. Исходя из этого, актуальными становятся для Украины вопросы международного экономического сотрудничества с целью интеграции в международную инновационную среду.

Ключевые слова: международное экономическое сотрудничество, инвестиции, экспорт, импорт, глобализация.

The modern world economy in the globalization conditions requires increasing interdependence of economies of different countries, reorientation in the sources of growth of production from extensive to intensive, reducing the role of the state. In view of the pace and direction of changes, it is extremely necessary to take into account the concept of globalization in shaping the economic policy of the state. International economic cooperation is a key characteristic of modern international relations in the globalization conditions; it is a rather rapid force that drives states to change. One of the hallmarks of international economic cooperation in the globalization conditions is the growing role of transnational corporations in the world economy. The features of technoparks lead to widespread

interest in them as an effective mechanism to support the development of science, especially in the field of high technologies. A necessary condition for improving the sectoral proportions of the national economy is an effective investment policy. For Ukraine, attracting foreign investments is an important factor in its economic development. Unfortunately, the state of development of innovations in the economy of Ukraine can hardly be called comforting. The volatile economic situation of enterprises has a negative impact on innovation processes. Lack of own funds, insolvency of customers, unfavorable investment and lending conditions impede investment activity. At this stage, it requires an increase in the role of the state, effective regulation and stimulation of scientific and technological, and innovative development. The state should act as a subject that strengthens market mechanisms in conditions where the existing and potential benefits of the Ukrainian economy cannot be realized on the basis of market self-regulators and effective competition yet. Each country should compare its actions with those of the other countries and, if necessary, coordinate them by making common optimal decisions. This is the only way to reach a world economy that serves primarily a person, his/her interests and needs. Proceeding from this, the issue of international economic cooperation for the purpose of integration into the international innovation environment is urgent for Ukraine. Each entry of a new international player into our market increases the attractiveness of our country, and invested capital will become an integral part of the reproduction process of Ukraine.

Key words: international economic cooperation, investments, exports, imports, globalization.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Стрімке прискорення глобальних процесів у світовій економіці є результатом низки технологічних, економічних та політичних факторів. З кожним днем глобалізація набуває все більших масштабів та торкається практично всіх сфер суспільного життя. Перетворення світового господарства на цілісну глобальну виробничу систему відкриває перед людьми широкі перспективи для співробітництва та спільного подолання негативних наслідків глобалізації. На тепер питання міжнародного економічного співробітництва України з іншими країнами є особливо актуальним.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання цієї проблеми і на які спирається автор. У процесі дослідження було узагальнено дослідження відомих вітчизняних учених: З. Герасимчука, Є. Савельєва, В. Будкіна, В. Андрійчука, Л. Волощенко, В. Гончарова, А. Кредісова, Д. Лук'яненко, Ю. Макогона, А. Мокія, Н. Мікули, В. Новицького, А. Поручника, С. Писаренко, І. Пузанова, В. Рокочі, О. Плотнікова, Г. Савіної, А. Філіпенка, О. Сохацької, О. Шниркова та інших.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. Питання міжнародного економічного співробітництва України в умовах глобалізації потребує значної уваги.

Формулювання цілей статті (**постановка завдання**). Статтю присвячено аналітичному огляду сучасного стану економіки та перспектив розвитку міжнародного економічного співробітництва України з іншими країнами.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Нині феномен глобалізації не втрачає актуальності, адже це явище є однією з найбільш впливових сил, що визначають процес розвитку нашого суспільства. Ставлення до глобалізації неоднозначне, а іноді і діаметрально протилежне. Так, одні бачать

в ній загрозу світовій економіці, інші – засіб подальшого прогресу.

Загально визнано, що глобалізація не є завершеним процесом. Експерти чекають від глобалізації багато позитивних чинників у сфері вирішення складних економічних проблем, таких як вирівнювання економічної ситуації в світі, використання високоякісного обладнання, вдосконалення виробництва, удосконалення зовнішньої торгівлі, ефективне управління фінансами тощо.

Міжнародне економічне співробітництво – це обмін діяльністю в різних галузях і країнах, що охоплює міжнародну торгівлю, співробітництво в галузі виробництва, науково-технічне співробітництво, міжнародні перевезення, туризм, фінансові відносини тощо. Міжнародне економічне співробітництво можна визначити як форму співпраці з метою досягнення певних промислових, сільськогосподарських, комерційних, науково-технічних, туристичних та інших цілей. Економічну співпрацю визначають як форму міжнародного співробітництва з метою отримання взаємних переваг за рахунок спільного використання фінансових, матеріальних і технологічних ресурсів усіх партнерів.

Системі економічних відносин, які склалися нині, передувала низка етапів. Спочатку індустріалізація виробництва у розвинутих країнах дала їм змогу досить швидко наповнити товарами та послугами внутрішній ринок, де попит явно не зрівноважував пропозицію, яка знайшла вихід за межами національних ринків. Почалася епоха поглиблення міжнародного поділу праці, розквіту світової торгівлі. Так, експорт товарів швидко доповнився експортом капіталів, адже фірмам стало значно вигідніше використовувати дешеві економічні ресурси інших країн, формуючи у них нові ринкові сегменти та втягуючи в орбіту світового господарства. Тому на цій основі виникли транснаціональні компанії. На відміну від звичайних великих підприємств, ТНК переміщують за кордон не товар, а сам процес виробництва, поєднуючи його із закордон-

ною робочою силою [4, с. 67]. Такі об'єднання дають можливість знизити витрати, оптимізувати використання спільних ресурсів, підвищувати конкурентоспроможність, освоїти зарубіжні ринки збуту, обходити обмеження, встановлені законодавством, а також отримувати доступ до нових технологій [5].

Україна є однією з держав, яка після отримання незалежності була змушена повністю міняти свою систему економічних відносин. Повна перебудова економіки була викликана прихованою кризою планової системи господарювання, розривом усталених економічних зв'язків, необхідністю впровадження ринкових відносин. Ці події спричинили важку економічну кризу. По суті, етап трансформації ще не завершений і вимагає адекватного реагування з боку держави, формування нової системи методів та інструментів впливу на економіку.

Україна – індустріально-аграрна країна. Основу української економіки становлять багатогалузева промисловість, сільське господарство і сфера послуг. За оцінками експертів, Україна належить до країн із найвищим рейтингом можливостей АПК. Основними складниками цього потенціалу є висока концентрація найродючіших земель у світі (понад 65% земельного покриття країни), висока кваліфікація, потужний індустріальний і науково-технічний потенціал, підготовлені кадри.

Сучасний розвиток економіки України свідчить про те, що Україна має невиснажливі ресурси. За видобутком кам'яного вугілля, залізної і марганцевої руд, виробництвом сталі, сірчаної кислоти, мінеральних добрив, електроенергії, цементу, зерна, вирощуванням цукрових буряків, соняшнику та картоплі країна входить в першу десятку найбільших виробників світу. Всього економіка України налічує близько 300 різних галузей.

Україна є членом 79 міжнародних компаній, організацій та ініціатив. Перебування в них – норма для сучасної держави. Це набір стандартів, інформації, банків даних, необхідний для усвідомлення країни як члена міжнародного співтовариства. Це механізми для комунікації зі світом.

Європейський Союз є головним торговельним партнером України. За результатами 2019 року, питома вага торгівлі товарами та послугами з ЄС становила 40,1% від загального обсягу торгівлі України (за результатами 2018 року – 41,1%).

Товари, експорт, 2019 р.: \$20,8 млрд (↑3,0%): чорні метали – 15,2% (↓15,3%); зернові культури – 12,7% (↑18,2%); електричні машини – 11,1% (↓2,6%); руди, шлаки – 8,5% (↓2,5%); жири та олії – 7,4% (↑35,0%); насіння та плоди олійних рослин – 7,4% (↑32,3%); деревина і вироби з деревини – 4,8% (↓3,8%); енергетичні матеріали – 3,4% (↑6,3%).

Товари, імпорт, 2019 р.: \$25,0 млрд (↑7,7%): реактори ядерні, котли, машини – 13,3%

(↑3,4%); засоби наземного транспорту, крім залізничного – 13,0% (↑46,1%); енергетичні матеріали – 10,8% (↓15,2%); електричні машини і устаткування – 8,4% (↑10,0%); фармацевтична продукція – 6,3% (↑10,2%); пластмаси, полімерні матеріали – 5,4% (↓3,4%); різноманітна хімічна продукція – 3,4% (↓1,3%); папір та картон – 2,4% (↓3,4%).

Послуги, експорт, 2019 р.: \$4,3 млрд (↑7,7%): транспортні послуги – 30,9% (↑4,0%); послуги з переробки матеріальних ресурсів – 24,5% (↑0,8%); послуги у сфері телекомунікацій – 23,1% (↑18,8%); ділові послуги – 13,3% (↑7,6%); послуги з ремонту та технічного обслуговування – 2,1% (↑30,4%).

Послуги, імпорт, 2019 р.: \$3,6 млрд (↑6,2%): транспортні послуги – 24,8% (↑4,1%); ділові послуги – 22,2% (↓4,1%); послуги, пов'язані з подорожами, – 15,8% (↑31,5%); роєлі та інші послуги – 12,6% (↑12,3%); послуги у сфері телекомунікацій – 9,4% (↑5,6%) [6].

Основними партнерами в зовнішній торгівлі України є Росія, Туреччина, Китай, Єгипет, країни Євросоюзу, Білорусія, Казахстан.

Для України залучення іноземних інвестицій є важливим чинником її економічного розвитку. Сьогодні в нашій країні здійснюють діяльність близько 30 транснаціональних корпорацій, які мають понад 7 тис. представництв та філій. Однак слід зауважити, що інноваційні процеси у промисловості мають переважно екстенсивний характер, і нові види продукції освоюються в основному шляхом використання науково-технічних надбань попередніх років. Інвестиційний процес в Україні не виконує функцію сприяння оновленню виробничої бази на інноваційній основі, результатом реалізації якої мала би стати структурна перебудова національної економіки в напрямі формування виробництва з довгостроковими інноваційними конкурентними перевагами [3, с. 103–104].

На жаль, Україна пропонує світу переважно сировинну і напівфабрикатну продукцію, або так звані проміжні товари. Товарна структура українського експорту залишається енергоємною. Розвинені ж держави, як правило, виходять на світовий ринок із кінцевою продукцією, з високими технологіями. Так, продаючи товари з низькою часткою доданої вартості, ми створюємо додаткові навантаження на вітчизняну економіку, опиняємося у програвші і з погляду пріоритетів світового господарства.

Висновки з цього дослідження і перспективи подальших розвідок у цьому напрямі. Міжнародне економічне співробітництво в умовах глобалізації є досить стрімкою силою, що спонукає держави до змін. З огляду на темпи і напрями змін, урахування концепту глобалізації є вкрай необхідним під час формування економічної політики держави. Для України необхідністю є побудова відкритого демократичного суспільства з європейським рівнем життя, але вже сьо-

годні треба акумулювати творчі, інтелектуальні сили нації. Необхідно створити якісно новий суспільно-психологічний клімат, який сприяв би соціально-економічним новаціям. Міжнародне

економічне співробітництво в умовах глобалізації для України є необхідною умовою для розвитку економіки та піднесення її на більш високий рівень розвитку.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Герасимчук З.В., Гонта О.І. Регіональні аспекти транснаціоналізації економіки регіонів. Корпоративні структури в національній інноваційній системі. Київ. Видавництво: УкрІНТЕІ. 2007. 295 с.
2. Економічна теорія: Політекономія: Підручник/ За ред. В.Д. Базилевича. – 3-тє вид., перероб. і доп. Київ. Знання – Прес, 2004. 615 с.
3. Інноваційна Україна 2020: національна доповідь/ За заг.ред. В.М. Гейця та ін.; НАН України. Київ. 2015. 336 с.
4. Рокоча В.В., Плотніков О.В., Новицький В.Є. та ін. Транснаціональні корпорації. Київ. Таксон. 2001. 304 с.
5. Транснаціональні корпорації: основні етапи розвитку та регулювання їхньої діяльності в умовах глобалізації / Е.М. Лимонова, К.С. Архіпова // Європейський вектор економічного розвитку. Економічні науки. 2014. № 1. С. 93–101.
6. Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства <https://www.me.gov.ua/> (дата звернення 16.03.20).

REFERENCES:

1. Herasymchuk Z.V., Honta O.I. (2007) Regional'ni aspekty transnatsionalizatsiyi ekonomiky rehioniv. Korporatyvni struktury v natsional'niy innovatsiyiy systemi. [Regional aspects of transnationalization of regional economy. Corporate structures in the national innovation system]. Kyiv: Vydavnytstvo: UkrINTEI. 295 p.
2. Bazylevych V.D. (2004) Ekonomichna teoriya: Politekonomiya: Pidruchnyk [Economic Theory: Political Economy]/ Kyiv. Znannya – Pres, 615 p.
3. Heyts V.M. (2015) Innovatsiyina Ukrayina 2020: natsional'na dopovid'. [Innovative Ukraine 2020: A national report] Kyiv. 336p.
4. Rokocha V.V., Plotnikov O.V., Novyts'kyi V.Ye. ta in. (2001)Transnatsional'ni korporatsiyi. [Transnational corporations] Kyiv. Takson. 304 p.
5. Lymonova E.M., K.S. Arkhipova (2014) Transnatsional'ni korporatsiyi: osnovni etapy rozvytku ta rehulyuvannya yikh'n'oyi diyal'nosti v umovakh hlobalizatsiyi [Transnational corporations: the main stages of development and regulation of their activities in the context of globalization]// Yevropeys'kyi vektor ekonomichnoho rozvytku. Ekonomichni nauky. Pp. 93–101.
6. Ministerstvo rozvytku ekonomiky, torhivli ta sil's'koho hospodarstva [Ministry of Economic Development, Trade and Agriculture], Available at: <http://www.me.gov.ua/> (accessed 16 March 2020).